

Радевич Ольга

ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

У статті аналізується поняття мистецтва, моральні дилеми сучасного мистецтва у контексті професійної етики

Ключові слова: етичні проблеми, мистецтво.

Мистецтво – галузь людської культури, в якій за допомогою знаків через конкретні образи світу виражаються його узагальнені сенси. Зазвичай поділяється на літературу, образотворче мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво, музику та архітектуру.

В широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність.

Сьогодні етичні проблеми сучасного мистецтва коректно розглядати у вимірах професійної і прикладної етики. (Зазначимо, що поділ на професійну і прикладну етику є не однозначним і знаходиться у ситуації осмислення). Професійна етика конкретизує загальні моральні вимоги стосовно специфіки відповідної професії і займається головним чином нормами, правилами поведінки, а прикладна етика має своїм предметом конкретні моральні ситуації. Перша - розглядає професійну поведінку, друга - поведінку у морально загальнозначущому змісті. Професійна етика митця у першу чергу пов'язана з групою і кодексом (вона пропонує конкретній людині рекомендації експерта-професіонала у вигляді корпоративних норм і кодексів). Прикладна етика пов'язана з одиничним, особистістю, вчинком. Це етика конкретного вчинку, який відштовхується від унікальності особистості, від неповторної ситуації, звертається до унікальної особистості, до конкретної людини.

Професійна мораль у мистецтві почала зароджуватися ще за часів античності, разом з появою професійного мистецтва, долаючи шлях від цехових норм до сучасних кодексів. Аналізуючи професійну етику митця, необхідно враховувати психологічні аспекти специфіки свідомості митця - вразливість психіки творчих людей, специфіку сприйняття, творчої уяви художника, емпатії, характерний для них стан фрустрації, неадекватну оцінку власного емоційного стану. Особливості моральної регуляції та саморегуляції поведінки художника безумовно залежать від видової специфіки мистецтва, так як професійна етика і норми професійних ділових взаємовідносин режисера, актора та, наприклад, письменника, мають свої особливості. У письменників, наприклад, творчий процес, не має такого опосередкованого характеру, як у диригента чи режисера. Професійно-нормативна конкретизація етики прямо залежить від виду творчого процесу:

колективні види творчості, на відміну від індивідуальних, передбачають більш складні творчі умови, ставлять художника у залежність від потреб виробництва. Опосередковані види творчості здійснюються як правило, колективно, а для творчих колективів характерні складні стосунки між режисерами, акторами, операторами, композиторами. Це вимагає дієвого кодексу професійної етики. Як писав К.С. Станіславський у роботі "Етика" (1947 р.), театру необхідна етика, норми поведінки, які будуть регулювати взаємовідношення у колективі. Без етики неможливе формування актора і неможлива колективна творчість.

На думку багатьох науковців, деформації у системі цінностей відбулись саме через те, що були підірвані, майже зруйновані суспільні культурні інститути - система освіти, правова система. Головна ознака моральної кризи - втрата професійної і соціальної ідентичності. Зокрема, кризові явища у сучасному українському мистецтві багато у чому мають своє коріння у руйнуванні системи професійної підготовки митців, у зневажливому ставленні до професіоналізму. Також майже зруйновано інститут мистецької критики. У силу сумного становища естетики, естетичного виховання і мистецтвознавства кадри вчених-естетиків і мистецтвознавців помітно скоротилися. У 2009 році у м. Санкт-Петербург була проведена конференція "Мистецтво без естетики", де було показано, наскільки небезпечно ігнорування естетики, оскільки зникають не лише наукові, а й моральні критерії оцінки творів мистецтва, що веде до помітного зниження їх рівня і якості, не кажучи вже про рівні художньо-естетичного смаку публіки. Якщо найближчим часом не буде відновлено науковий, соціальний статус мистецьких професій, важливість естетики, мистецтвознавства, естетичного та художнього виховання, суспільству загрожує деградація, вульгарність, брутальність, аморальність, несмак духовної культури і подальший занепад професійного і художнього рівня сучасного мистецтва.

Сьогодні мораль художника у першу чергу спирається на індивідуальну етику, етику чеснот і не апелює до експертів, інституційної етики і суспільної моралі. У суспільстві виникло протиріччя між індивідуальною моральністю людини і моральним занепадом суспільних інститутів і професійної етики.

Причини етичних дилем сучасного мистецтва, у великій мірі, полягають у втраті професійної ідентичності, руйнуванні системи професійної підготовки художників. Як наслідок, руйнується система професійної етики митця, яка традиційно формувалася у конкретних творчих майстернях і лабораторіях. Саме там створювався і передавався від учителя до учня "кодекс честі" - особливо високі моральні вимоги до художника.

Кодифікація етичних норм у більшості сфер суспільного життя відбувалася і відбувається у межах професійних колективів у процесі самоорганізації самого професійного середовища. З другої половини ХХ століття у країнах Європи та США поновлюється процес формування і інституціоналізації професійної етики, створюються моральні кодекси інститутів, що організують культурне і художнє життя суспільства. Передусім це моральні кодекси музеїв, бібліотек, мистецьких фондів, театрів, професійних організацій митців, закладів професійної підготовки художників, спілок реставраторів, антикварів, арт-менеджерів, кураторів, галерей тощо. У останнє десятиріччя процес створення моральних кодексів культурних інституцій розпочався у художньому житті України і Росії. Наведемо приклади діючих на сьогодні моральних кодексів. Моральний кодекс Американської науково-дослідницької асоціації мистецтва (ARARA) (1987 р.); Міжнародний моральний кодекс ICOM для музеїв /Кодекс професійної етики ICOM/ (з 1986 р.); Комітет етики музеїв (ICOM); Моральний кодекс Національної Асоціації Справедливості Художників СІЛА (АЕА); Моральний кодекс художника Асоціації коледжів мистецтв США (САА); Венеціанська хартія професійної етики реставратора (1992 р.); Міжнародний кодекс професійної етики торгівців культурними цінностями; Кодекс професійної етики антикварної спільноти Росії; Кодекс професійної етики російського бібліотекаря; Кодекс етики бібліотекаря української бібліотечної асоціації (1996 р.).

Актуальність прикладної етики у сучасному мистецтві - це закономірна реакція на абстрактність класичних теорій моралі, що ігнорували особливості спеціалізованої сфери мистецтва і її функціонування у суспільстві. Моральні дилеми сучасного мистецтва є наслідком великого розриву етичної рефлексії і практики. Мова іде про ізольованість етичних теорій і кодексів від нагальних, практичних проблем соціального функціонування мистецтва. За умов необхідності реального вирішення моральних конфліктів етика часто виступає лише як схоластика. І тут виникає питання про роль самого художника, мистецтвознавця, естетика, культуртрегера, ширше кажучи, інтелектуала. Митці і експерти повинні усвідомити свою велику відповідальність, власну соціальну роль і завдання. Задачею професіонала, експерта у галузі мистецтва є пояснення всіх особливостей конкретної етичної проблеми і винесення висновків на підставі фактів. А митець повинен розуміти і аргументувати свою діяльність, спираючись на розуміння логіки моральних міркувань, розуміючи принципову цілісність всіх сфер життя, того, що мистецтво є складовою частиною соціального поля.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Майстри мистецтва про мистецтво: в 5 т. М., 1965-1972. Т. 2. 432 с.
2. Буддизм: Канони. Історія. Мистецтво: [альбом] / [рук. проекту С. Д. Намсараев; відп. ред. І. Л. Жуковська]. М., 2006. 324 с.
3. Буддійська колекція Державного музею історії релігії: [альбом] / [авт.-упоряд. О. С. Хижняк]. СПб., 2008. 542 с.

Корсун Діана

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОГО ХУДОЖНЬОГО СПРИЙМАННЯ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

У статті представлено результати дослідження психологічних особливостей творчого сприймання та розуміння дошкільниками сюжетних картин. Показано, що розвиток художнього сприйняття у дошкільному віці відбувається за декількома напрямками – розвиток естетичного сприйняття, формування естетичних почуттів та розвиток здібності до інтерпретації картин і розуміння зображеного.

Ключові слова: творче сприймання, розуміння, естетичний розвиток, дошкільний вік.

Дитяча творчість відображає навколишній світ, як на основі безпосереднього його сприймання, так і в результаті знайомства з творами мистецтва й літератури. Відзначаючи вплив мистецтва на естетичний розвиток дітей, вітчизняні психологи й педагоги великого значення надають саме емоційно-художньому пізнанню світу і розглядають естетичне сприймання як емоційне пізнання світу, що починається з відчуттів, а вже надалі спирається на розумову діяльність. При цьому особлива увага приділяється розвитку естетичних відчуттів, смаків, потреб та інтересів дитини саме в дошкільному віці, в якому естетичне сприймання носить специфічний характер й відрізняється емоційною безпосередністю, підвищеним інтересом і пізнавальною активністю дітей, що обумовлено їх віковими особливостями.

Вирішальну роль в здійсненні естетичного розвитку дітей грає естетичне виховання, яке можна охарактеризувати як складний і тривалий процес, коли діти отримують перші художні враження, залучаються до мистецтва, опановують різними видами художньої діяльності. За визначенням педагогічного словника, *естетичне виховання* – це складова частина виховання, що направлена на формування художньо-естетичної свідомості, здатності сприймати і оцінювати естетичні явища в мистецтві і дійсності. Це цілеспрямована, систематична дія на особистість з метою її